

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ПРОЕКТ НА НАЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ОПЕРАТИВНА СЪВМЕСТИМОСТ

*по Поддейност 2.1. Актуализация на
българската национална рамка за
оперативна съвместимост*

от поръчката

*Разработване и прилагане на
Референтна архитектура за
оперативна съвместимост*

Документ ID: DAEU_RAOS_NROS

Издание: А

Дата: 30.06.2022 г.

Проект "Разработване и прилагане на Референтна архитектура за оперативна съвместимост". Услугата се възлага по проект „Разработване и прилагане на Референтна архитектура за оперативна съвместимост (РАОС) и на Информационна система за централизирано изграждане и поддържане на регистри (ИСЦИПР)“, който се изпълнява по договор № BG05SFOP001-1.013-0001-C01/07.12.2020 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедура BG05SFOP001-1.013, финансирана по оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

НАЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ОПЕРАТИВНА СЪВМЕСТИМОСТ

История на промените

Дата	Издание	Описание	Автор
08.04.2022	A	Начално издание	Борис Борчев
05.05.2022	A	Актуализирана версия, съобразно препоръки на Възложителя	Николай Николов
30.06.2022	A	Актуализирана версия, съобразно препоръки на Възложителя	Борис Борчев

СЪДЪРЖАНИЕ

1	Съкращения и дефиниции.....	6
1.1	Съкращения.....	6
1.2	Дефиниции	7
2	Въведение	13
2.1	Цели на НРОС.....	13
2.2	Целева група и заинтересовани страни	13
2.3	Дефиниции	14
3	Основни принципи за оперативна съвместимост	16
3.1	Основен принцип №1 Субсидиарност и пропорционалност	17
3.2	Основен принцип №2 Отвореност	17
3.3	Основен принцип №3: Прозрачност	20
3.4	Основен принцип №4: Пригодност за повторно използване	21
3.5	Основен принцип №5: технологична неутралност и преносимост на данните. 22	
3.6	Основен принцип №6 – централна роля на ползвателите	23
3.7	Основен принцип №7 – приобщаване и достъпност.....	23
3.8	Основен принцип №8 – сигурност и неприкосновеност на личния живот	24
3.9	Основен принцип №9 – многоезичие	25
3.10	Основен принцип №10 – административно опростяване	25
3.11	Основен принцип №11 – съхраняване на информацията	26
3.12	Основен принцип №12 – оценка на ефективността и ефикасността	27
4	СЛОЕВЕ НА ОПЕРАТИВНАТА СЪВМЕСТИМОСТ	29
4.1	Управление на оперативната съвместимост	29
4.2	Управление на интегрирани обществени услуги	30
4.3	Правна оперативна съвместимост.....	31
4.4	Организационна оперативна съвместимост.....	32
4.5	Семантична оперативна съвместимост	32
4.6	Техническа оперативна съвместимост	33
5	КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНТЕГРИРАНИ ОБЩЕСТВЕНИ УСЛУГИ.....	34

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

6	ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ПРИНЦИПИ, ИЗИСКВАНИЯ И ИЗМЕРИТЕЛИ.....	37
---	--	----

1 Съкращения и дефиниции

1.1 Съкращения

БНРОС	Българска национална рамка за оперативна съвместимост
БНРАОС	Българска национална референтна архитектура за оперативна съвместимост
ДХЧО	Държавен хибриден частен облак
ЕРОС / EIF	Европейска рамка за оперативна съвместимост / European Interoperability Framework
ЕРАОС / EIRA	Европейската референтна архитектура за оперативна съвместимост / European Interoperability Reference Architecture
ЗЕУ	Закон за електронното управление
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ИТ	Информационни технологии
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
НОИИСРЕАУ	Наредба за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги
ОС	Оперативна съвместимост
РОС	Рамка за оперативна съвместимост
ABB	Архитектурен градивен блок - Architecture Building Block (ABB)
SBB	Градивен блок на решение - Solution Building Block (SBB)
API	от англ. Application Programming Interface, Приложен програмен интерфейс.

1.2 Дефиниции

Административна услуга	<p>Административна услуга е:</p> <p>а) издаване на индивидуални административни актове, с които се удостоверяват факти с правно значение;</p> <p>б) издаване на индивидуални административни актове, с които се признава или отрича съществуването на права или задължения;</p> <p>в) извършване на други административни действия, които представляват законен интерес за физическо или юридическо лице;</p> <p>г) консултациите, представляващи законен интерес за физическо или юридическо лице относно административноправен режим, които се дават по силата на нормативен акт или които са свързани с издаване на административен акт или с извършване на друга административна услуга;</p> <p>д) експертните, представляващи законен интерес за физическо или юридическо лице, когато нормативен акт предвижда тяхното извършване като задължения на администрацията на държавен орган или от овластена организация. (Закон за администрацията).</p>
Административно обслужване	<p>Всяка дейност по извършване на административни услуги от структурите на администрацията и от организации, предоставящи обществени услуги (Закон за администрацията).</p>
Бизнес процес	<p>Последователност от действия в точно определен ред, които се изпълняват съобразно предварително дефинирани правила и създават резултати. Характеристики на бизнес процеса:</p> <ul style="list-style-type: none">- условия за стартиране на процеса- резултати от изпълнението на процеса- стъпки, действия- отговорности- ИТ системи, които автоматизират изпълнението на определени стъпки- Данни и документи <p>Синоним: „работен процес“.</p>

Държавен хибриден частен облак	Централизирана държавна информационна инфраструктура (сървъри, средства за съхранение на данни, комуникационно оборудване, съпътстващо оборудване и системен софтуер), разпределена в няколко локации в помещения, отговарящи на критериите за изграждане на защитени информационни центрове, която предоставя физически и виртуални ресурси за ползване и администриране от държавните органи (Закон за електронното управление).
Епизод от живота или бизнеса	Обичаен, важен момент или етап от живота на физическите лица или етап, свързан със създаването, дейността и прекратяването на юридически лица, които изисква взаимодействие с и/или получаване на административни услуги от повече от един административен орган, организация, предоставяща обществени услуги, лице, упражняващо публични функции и/или орган на съдебната власт
Електронна идентификация	Процес на използване на данни в електронна форма за идентификация на лица, които данни представляват по уникален начин дадено физическо или юридическо лице, или физическо лице, представляващо юридическо лице (Регламент ЕС 910/2014)
Комплексно административни обслужване	Обслужване, при което административните органи, организациите, предоставящи обществени услуги, лицата, осъществяващи публични функции, и органите на съдебната власт извършват действията по неговото осъществяване, без да е необходимо заявителят да им предоставя информация или доказателствени средства, за които са налице данни, събирани или създавани от първичен администратор на данни и/или налични при централен администратор на данни, независимо дали тези данни се поддържат в електронна форма или на хартиен носител
Лични данни	Всяка информация, свързана с физическо лице, което е идентифицирано или може да бъде идентифицирано.
Машинночетим формат	Формат за пренос или съхранение на данни, който е структуриран по начин, по който софтуерните приложения да могат лесно да идентифицират, разпознават и извличат специфични данни, включително отделни факти и тяхната вътрешна структура

Отворен формат	Формат за пренос или съхранение на данни, който не зависи от платформа и е предоставен на обществеността без никакви ограничения, които биха възпрепятствали повторното използване на документите;
Оперативна съвместимост	Способността на организациите да си взаимодействат посредством обмен на данни между техните системи, базирани на информационни и комуникационни технологии (ИКТ), за постигане на взаимно изгодни цели.
Регистър	Структурирана база данни, чието предназначение е да съхранява и да бъде доверен автентичен източник на данни, за който съществува нормативно основание и нормативно определен ред за вписване, заличаване и/или удостоверяване на обстоятелства. (Наредба за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги).
Споразумения за нива на обслужване (SLA)	<p>Споразуменията за ниво на обслужване (от англ. Service-level agreement, SLA) дефинират характеристики и метрики за качеството на услугата, която доставчик предоставя на получател. В контекста на административното обслужване SLA може да обхваща взаимоотношения между администрации при предоставяне на данни от първични регистри по служебен път чрез автоматизирани интерфейси или друга форма на запитване-отговор.</p> <p>Споразуменията за ниво на обслужване обикновено включват: ниво на наличност на услугата; брой заявки на денонощие; правила за приоритизиране на заявките, време за отговор; време за възстановяване на услугата, ако не е налична; обработване на грешки (exception handling); изисквания за достъп, изисквания за информационна и кибер сигурност; задължения и отговорности на доставчика и получателя; изисквания към софтуерната и хардуерната инфраструктура на доставчика и получателя и т.н.</p>
Споразумения за оперативна съвместимост	Споразуменията за оперативна съвместимост са формализирани описания на решенията за оперативна съвместимост, начините и параметрите на тяхната употреба и ангажиментите на заинтересованите страни.

Стандарт	"Стандарт" е документ, който е съставен чрез общо съгласие и определя за общо и повтарящо се прилагане правила, основни насоки или характеристики за дейности или техните резултати, за да се постигне оптимален ред в дадена съвкупност от обстоятелства. (§ 1. т. 1 от Закона за националната стандартизация).
CAMSS	Common Assessment Method for Standards and Specifications Метод за обща оценка за стандарти и спецификации. Указания за оценка и избор на стандарти и спецификации в областта на електронното управление. CAMSS е съответствие с Регламент 1025/2012.
TOGAF	Архитектурна рамка за управление на организационни архитектури, която се поддържа от организацията The Open Group. TOGAF е съкращение от The Open Group Architecture Framework.
KPI	От англ. Key Performance Indicator, Ключов показател за резултатност (КПР). Използва се за измерване изпълнението на стратегически и оперативни цели, мерки и инициативи, бизнес процеси. Обикновено представлява число, съотношение между числа, парична стойност, дихотомна стойност(да/не). Дефинирането на даден ключов показател включва минимум: <ul style="list-style-type: none">• кратко наименование на ключовия показател;• формула за изчисление;• период на измерване (ежедневно, седмично, месечно, на тримесечие, годишно)• планова/целева стойност.• допустимо отклонение от плановата/целева стойност;• източници на данни за изчислението на показателя;• отговорности за предоставяне на данни и изчислението на показателя.
NIFO	От англ. National Interoperability Framework Observatory. Представлява инструмент на Европейската комисия за мониторинг на напредъка по внедряването на Европейската рамка за оперативна съвместимост от държавите членки. Чрез NIFO се предоставя актуална информация за дигитализацията на публичните администрации и постигането на оперативна съвместимост.

Архитектура на организацията (enterprise architecture)	<p>Концептуален модел, който дефинира структурата и функционирането на организацията. Дава отговор на въпроса как организацията може да постига целите си по ефективен и ефикасен начин.</p> <p>Осигурява условия за повишаване на дигиталния капацитет на организациите при постоянно променящата се среда.</p> <p><i>Източник: TOGAF 9.2</i></p>
Архитектурни домейни	<p>Архитектурните домейни са:</p> <ul style="list-style-type: none">• Бизнес архитектура• Архитектура на приложенията• Архитектура на данните• Технологична архитектура <p><i>Източник: TOGAF 9.2</i></p>
Архитектурен градивен блок (ABB)	<p>Описва архитектурата и изисквания към нея – процеси, системи, данни, технологии. Напътства, води, създаването на блокове на решенията SBB.</p> <p>ABB съдържа базова функционалност, интерфейси, изисквания за оперативна съвместимост, връзка с други ABB.</p> <p><i>Източник: TOGAF 9.2</i></p>
Градивен блок на решение (SBB)	<p>Дефинират чрез какви продукти и компоненти ще се реализира функционалността. Свързани са с конкретни доставчици на решения. SBB съдържа конкретна функционалност, интерфейси, изисквания за сигурност, скалируемост.</p> <p><i>Източник: TOGAF 9.2</i></p>
Изглед (View)	<p>Конкретно представяне, проявление, приложение на даден модел, шаблон, конвенция. В РАОС се поддържат следните изгледи:</p> <ul style="list-style-type: none">• Правен• Организационен• Обосновка• Технически-приложения• Технически-инфраструктура

Гледна точка (Viewpoint)	Модели, шаблони, конвенции, за представяне на даден аспект от архитектурата съобразно определени нужди. Предоставят перспектива, като се има предвид конкретна област на интерес на заинтересованите страни. Съчетават обекти от различни изгледи. Например, обобщено макро-представяне на модела (high level viewpoint), гледна точка с оглед информационната сигурност, неприкосновеност на личния живот и др.
-------------------------------------	--

2 Въведение

Българската национална рамка за оперативна съвместимост (БНРОС) е разработена в съответствие с Европейската рамка за оперативна съвместимост (ЕРОС), приета като Приложение 2 към Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 23.03.2017 г. (СОМ(2017) 134 final). Чрез Българската национална рамка за оперативна съвместимост се транспонира ЕРОС на национално ниво като се отчитат спецификите на законодателството и стратегическите документи в областта на електронното управление в Република България, установените практики и работни процеси за взаимодействие между администрациите, както и технологичната среда.

2.1 Цели на НРОС

Целите на Националната рамка за оперативна съвместимост са:

- Да допринесе за развитието на общество, ориентирано към услуги, в което гражданите и бизнеса могат да общуват с държавата без да се налага да се запознават с йерархичната структура на нейната администрация или за разпределението на ролята в нея;
- Да допринесе за по-голяма прозрачност на информацията, свързана с политическите решения по отношение на публичните информационни системи;
- Да подпомага съвместното развитие на услуги в публичния сектор;
- Да създаде условия за свободна конкуренция при разработка на ИКТ в администрацията;
- Да намали и оптимизира разходите за ИТ в публичния сектор;
- Да насърчи и подкрепи предоставянето на публични услуги в България чрез насърчаване на трансграничната, междусекторна и между отделните органи на администрацията оперативна съвместимост;
- Да насочва българската публична администрация в нейната дейност по предоставяне на услуги на гражданите и бизнеса.

2.2 Целева група и заинтересовани страни

Целевата група за прилагане на НРОС са всички административни органи, лицата, осъществяващи публични функции, както и организациите, предоставящи обществени услуги.

Обхватът на Националната рамка включва 3 вида взаимодействие:

- Администрация с администрация – взаимодействие между публичните администрации в рамките на Република България или с администрации от ЕС;

- Администрация с организации – взаимодействие на публичните администрации с други организации, вкл. доставчици на обществени услуги;
- Администрация с граждани – взаимодействие между публичните администрации и гражданите.

Категориите заинтересовани страни, които имат отношение към прилагането на Националната рамка за оперативна съвместимост, са:

- Министерство на електронното управление
- Съвет по киберсигурността
- Съвет по интеграцията
- Централни и териториални органи на изпълнителната власт – министерства, изпълнителни агенции, общински и областни администрации
- Администрации, които са на пряко подчинение на парламента
- Доставчици на обществени услуги
- Лица, изпълняващи публични функции
- Граждани и организации, които взаимодействат с публичната администрация.
- Администрации от държави-членки на ЕС
- Институции, органи и структури на Европейския съюз.

2.3 Дефиниции

2.3.1 Европейска обществена услуга

Европейска обществена услуга е трансгранична услуга на публичния сектор, предоставяна от административни органи, от лица, осъществяващи публични функции и от организации, предоставящи обществени услуги на административни органи, на лица, осъществяващи публични функции или на организации, предоставящи обществени услуги в други държави-членки, както и на предприятия или на граждани.

2.3.2 Оперативна съвместимост (ОС)

Дефиниция в широк смисъл, съгласно ЕРОС:

„Оперативна съвместимост“ е способността на организациите¹ да си взаимодействат посредством обмен на данни между техните системи, базирани на информационни и комуникационни технологии (ИКТ), за постигане на взаимно изгодни цели, включващи обмен на информация и знания между организациите чрез работните процеси, които те поддържат.

Дефиниция в тесен смисъл съгласно ЗЕУ:

¹ „организации“ означава звена на публичните администрации или всеки друг субект, действащ от тяхно име, или институциите или органите на ЕС.

"Оперативна съвместимост" е способността на информационните системи да обработват, съхраняват и обменят електронни документи и данни помежду си, използвайки единни технологични стандарти и процеси.

2.3.3 Рамка за оперативна съвместимост (РОС)

Рамка за оперативна съвместимост, в контекста на ЕРОС и НРОС представлява: общо съгласуван подход за предоставяне на европейски обществени услуги по оперативно съвместим начин². Тя определя основните насоки за оперативна съвместимост под формата на набор от общи елементи, като речник, понятия, принципи, политики, насоки, препоръки, стандарти, спецификации и практики³.

2.3.4 Референтна архитектура за оперативна съвместимост (РАОС)

Референтна архитектура за оперативна съвместимост представлява архитектурен метамодел, който съдържа най-разпространените Архитектурни Изграждащи блокове (АВВ), необходими за създаването на оперативно съвместими системи за електронно управление. Референтната архитектура може да бъде европейска, национална, секторна.

На базата на Европейската референтна архитектура е разработена Национална референтна архитектура за оперативна съвместимост, описваща изграждащите блокове, необходими за създаването на оперативно съвместими системи за електронно управление в Република България.

² Източник: ЕРОС

³ Източник: чл. 2 от Решение (ЕС) 2015/2240 от 25.11.2015 за създаване на програма за решения за оперативна съвместимост

3 ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА ОПЕРАТИВНА СЪВМЕСТИМОСТ

Принципите за оперативна съвместимост показват в кои аспекти администрациите трябва да фокусират своите усилия и поведение, за да се постигне устойчива оперативна съвместимост.

Националната рамка се основава на дванадесетте принципа за оперативна съвместимост от ЕРОС, които са групирани в четири категории:

- Принцип №1 определя контекста за дейността на ЕС по отношение на европейските обществени услуги.
- Принципи №2 - №5 са основни за оперативната съвместимост.
- Принципи №6 - №9 отразяват общите нужди и очаквания на потребителите.
- Принципи №10 - №12 осигуряват основата за сътрудничество между публичните администрации.

1. Субсидиарност и пропорционалност

2. Отвореност

3. Прозрачност

4. Възможност за повторно използване

5. Технологична неутралност и преносимост на данните

6. Централна роля на ползвателите

7. Приобщаване и достъпност

8. Сигурност и неприкосновеност на личния живот

9. Многоезичие

10. Административно опростяване

11. Съхраняване на информацията

12. Оценка на ефективността и ефикасността

Фиг. 1 Принципи за оперативна съвместимост

3.1 Основен принцип №1 Субсидиарност и пропорционалност

Принципите на субсидиарност и на пропорционалност определят упражняването на компетентността на Европейския съюз. Принципът на субсидиарност е предвиден в чл. 5(1) във връзка с чл. 5(3) от Договора за Европейския съюз. Съдът на Европейския съюз е компетентен да се произнася по искове относно спазване принципа на субсидиарност.

Релевантен е Протокол №2 относно прилагането на принципите на субсидиарност и на пропорционалност. Съгласно чл. 5 от Протокол №2, *проектите на законодателни актове се мотивират от гледна точка на принципите на субсидиарност и на пропорционалност. Всеки проект на законодателен акт следва да съдържа подробно становище с описание на елементи, които позволяват да се оцени спазването на принципите на субсидиарност и на пропорционалност.*

Принципът за субсидиарност гарантира, че решенията се вземат възможно най-близо до гражданите и че се извършват постоянни проверки, за да се провери дали дадено действие на ниво ЕС е обосновано в светлината на наличните възможности на национално, регионално и местно равнище.

Принципът на пропорционалност ограничава действията на ЕС до това, което е необходимо за постигане на целите на Договорите⁴.

В съответствие с принципите за субсидиарност и пропорционалност, Българската национална рамка за оперативна съвместимост е адаптирана към спецификите на технологичната, организационна и правна среда в Република България.

3.2 Основен принцип №2 Отвореност

В контекста на оперативната съвместимост понятието „отвореност“ включва следното:

- свободно достъпни данни на публичната администрация;
- използване на софтуер с отворен код;
- отвореност на софтуерни спецификации и стандарти.

3.2.1 Свободно достъпни данни

Редът и начинът за създаване, поддържане и публикуване на обществена информация в отворен формат и условията за нейното повторно използване са уредени в:

- Наредба за стандартните условия за повторно използване на информация от обществения сектор и за нейното публикуване в отворен формат.
- Правила и процедури в процеса на планиране, приоритизиране, публикуване и актуализиране на информация от обществения сектор за повторно използване на портала за отворени данни, утвърдени от председателя на ДЕАУ.
- Решения на Министерски съвет за приемане и актуализиране на списъци с набори от данни по приоритетни области, които да се публикуват в отворен формат на Портала за отворени данни.

⁴ вж. също <https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/glossary/proportionality-principle.html>

- Стандартни условия (лицензи) за повторно използване на информация от общественения сектор и за публикуване на информация от обществения сектор в отворен формат за търговски или нетърговски цели.
- Спецификация на приложно-програмния интерфейс (API) на Портала за отворени данни.
- Методически указания за дефиниране на структурата и съдържанието на наборите от данни за публикуване в Портала за отворени данни и тяхното актуализиране, и други.

Съгласно утвърдените Правила и процедури за отворени данни⁵, всички данни, произведени от или за публичната администрация трябва да се разпространяват като отворени по правило и да са достъпни за обществото за търсене, достъп и използване под отворен, неограничен лиценз, освен ако няма конкретна, непреодолима причина, поради която тези данни не могат да бъдат отворени и тази причина е ясно съобщена на обществеността.

Свободно достъпните данни се публикуват на портала за отворени данни. Съгласно ЗДОИ, Порталът за отворени данни представлява единна, централна, публична уеб базирана информационна система, която осигурява публикуването и управлението на информация за повторно използване в отворен, машинночетим формат заедно със съответните метаданни. Порталът е достъпен на адрес <https://data.egov.bg>.

Възможно е въвеждането на задължителни договорни клаузи, които гарантират, че новите и/или модифицираните данни, произведени за или от административните органи, са тяхна собственост и се предоставят/разпространяват в отворен машинночетим формат, освен в случаите, когато е предвидено друго в специален нормативен акт.

Публичните администрации, при вземане на решение за публикуването на информация във вид на отворени данни, вземат предвид стойността, потенциала за повторно използване на данните и приноса им за постигане на по-добри резултати за гражданите, бизнеса и другите държавни институции и подобряване процеса на вземането на решения в публичния и частния сектор.

Администрациите анализират полезността на предоставените данни, активността на преглеждането и изтеглянето на данните от гражданите и организациите и предприемат мерки като се стремят да публикуват данни, които са актуални, консистентни, добре структурирани, с високо качество и имат добавена стойност за обществото.

3.2.2 Софтуер с отворен код

Законът за електронното управление дефинира понятието „софтуер с отворен код“ като компютърна програма, чийто изходен програмен код е публично достъпен за безплатно

⁵ Правила и процедури в процеса на планиране, приоритизиране, публикуване и актуализиране на информация от обществения сектор за повторно използване на портала за отворени данни

ползване, с право на преглед и с право за редактиране при условия, определени от носителя на авторските права.

Приложимите и допустими лицензи за софтуер с отворен код са посочени в чл. 44. от НОИИСРЕАУ:

- GPL (General Public License) 3.0
- LGPL (Lesser General Public License)
- AGPL (Afero General Public License)
- Apache License 2.0
- New BSD license
- MIT License
- Mozilla Public License 2.0

При разработване или надграждане на информационни системи публичните администрации се стремят да се използват частично или изцяло софтуерни решения (компоненти, модули, библиотеки), които представляват софтуер с отворен код.

При изпълнението на своите проекти за софтуерна разработка администрациите публикуват изходния код (Source code) на публично достъпното хранилище <https://dev.egov.bg/> съгласно изискванията на Закона за електронното управление. При предоставянето на изходния код и документацията при условията на EUPL лиценза, администрациите прилагат Решение за изпълнение (ЕС) 2017/863 от 18 май 2017 год. на ЕК за актуализиране на лиценза за софтуер с отворен код с цел допълнително улесняване на споделянето и повторната употреба на софтуер, разработен от публични администрации. Решението включва допълнение със „съвместими лицензи“ което осигурява оперативна съвместимост със списък на други „споделени сходни“ лицензи.

3.2.3 Отвореност на спецификации/стандарти

Съгласно ЕРОС, нивото на отвореност на дадена спецификация/стандарт е от решаващо значение за повторното използване на софтуерните компоненти за изпълнение на това изискване. Това е приложимо и в случаите, в които тези компоненти се използват за въвеждане на нови европейски обществени услуги. Принципът за отвореност е изпълнен изцяло, когато:

- всички заинтересовани страни имат възможност да допринасят за разработването на спецификацията и част от процеса на вземане на решение е публичното разглеждане;
- спецификацията е на разположение на всеки за проучване;
- правата върху интелектуалната собственост, отнасящи се до спецификацията, се лицензират при справедливи, приемливи и недискриминационни условия по начин, който позволява прилагане както в лицензиран софтуер, така и в софтуер с отворен код, и за предпочитане безвъзмездно.

За да бъде подкрепено прилагането на отворени спецификации и стандарти при разработването на публични услуги, в Република България е установен Регистър на

стандартите, които се поддържа от Министерство на електронното управление. Чрез взаимодействие със секторни и междусекторни общности се дава възможност на всички заинтересовани страни да допринасят в разработването/избора на стандарти и спецификации, както и да определят степента на отвореност в зависимост от нуждите, възможностите и ограниченията в условията на които разработват и предоставят своите публични услуги.

3.3 Основен принцип №3: Прозрачност

В контекста на ЕРОС принципът за прозрачност включва:

- Осигуряване на видимост за гражданите и организациите на начина, по който функционира администрацията и взема решения. Прозрачността може се отнася до процесите по предоставяне на административни услуги, контролна дейност, обществени поръчки, изразходване на публичен ресурс, съхранение и обмен на данни, вземане на решения.
- Осигуряване на интерфейси за обмен на данни с информационни системи на администрациите.
- Осигуряване на правото на защита на личните данни съобразно националното и европейското законодателство.

Администрациите поддържат интеграционни слоеве, които дават възможност за машинен обмен на данни и предоставяне на вътрешноадминистративни електронни услуги към информационни системи и регистри на други администрации, публични институции и доставчици на обществени услуги.

Обратна връзка от гражданите и бизнеса

Осигуряването на обратна връзка от гражданите и бизнеса е важна предпоставка за прозрачност на администрациите. Събирането на обратна връзка е елемент от цялостното измерване на удовлетвореността на клиентите, което предполага дефиниране на критерии за измерване и установяване на изискванията към добро административно обслужване от гледна точка на гражданите и организациите. Например, време за чакане и обслужване при посещението на клиента във фронт офиса, възможност за заявяване и/или получаване на резултата от услугата по електронен път, брой посещения във фронт офиса за дадена административна услуга, сегментиране на обслужването на различните категории лица спрямо техните предпочитания и потребности, любезност и кооперативност от страна на служителите, служебно събиране на данни, сложност или степен на унификация на заявленията и др.

Администрациите поддържат вътрешни правила и процеси за проучване и анализ на обратната връзка от клиентите и дефинират показатели (KPI) за измерване на удовлетвореността. Могат да се прилагат разнообразни методи като: анкети за удовлетвореност след посещението във фронт офиса, метод на тайния клиент, измерване на времена за обслужване чрез пряко наблюдение или записи от информационни системи и др. подобни.

Защита на личните данни

Администрациите внедряват процеси и мерки, с които да спазват изискванията на националното и европейското законодателство за защита на личните данни, включително основните принципи, свързани с обработването съгласно чл. 5 от Регламент ЕС 2016/679:

- Обработване на личните данни законосъобразно, добросъвестно и по прозрачен начин;
- Събиране на лични данни само за конкретни, изрично указани и легитимни цели;
- Свеждане до минимум на събираните и обработвани данни съобразно целите;
- Поддържане на личните данните в точен и коректен вид и осигуряване на административни процеси за актуализирането им;
- Определяне и ограничаване на сроковете за съхранение на личните данни спрямо действащото законодателство;
- Осигуряване на подходящо ниво на сигурност и защита на личните данни.

Например, спазване на принципа за минимизиране на данните предполага администрациите да прегледат всички заявления за административни услуги и да се уверят, че не се изискват лични данни, които не са необходими за дадената услуга.

Администрациите осигуряват спазване на правата на субектите на лични данни и предоставят своевременна информация в момента на събиране на данните относно целите на обработването, получателите на лични данни, сроковете за съхранение и друга важна информация, която се изисква съобразно законодателството.

3.4 Основен принцип №4: Пригодност за повторно използване

Повторното използване може да се разглежда в два аспекта:

- повторно използване на ИТ решения и софтуерни компоненти;
- повторно използване на данни.

Съгласно Европейската рамка за споделяне и повторно използване на ИТ решения⁶, този показател обхваща следните аспекти:

- повторно използване на готов софтуер;
- споделяне на софтуер след неговото създаване;
- повторно използване на съществуващи ИТ услуги;
- споделено предоставяне на ИТ услуги;
- сътрудничество при разработването на софтуер и ИТ услуги.

⁶ <https://joinup.ec.europa.eu/collection/sharing-and-reuse-it-solutions/sharing-and-reuse-framework-it-solutions-pdf>

Важна предпоставка е създаването на условия за повторно използване на ИТ решения чрез:

- проактивно взаимодействие и колаборация между администрациите,
- идентифициране на общи нужди,
- стандартизиране и унифициране на бизнес процесите в администрациите
- прилагане на общи архитектурни рамки като TOGAF и унифицирана нотация за документиране на архитектурата,
- унифициране на нормативната уредба по отношение изискванията към изпълнението на процесите в администрациите,
- споделяне на знания между администрациите,
- осигуряване на достъпност от техническа и лицензионна гледна точка на вече разработени ИТ решения, модули и компоненти за други администрации.

Вторият аспект на повторно използване се отнася до данните. Съгласно Директива (ЕС) 2019/1024 относно отворените данни и повторното използване на информацията от обществения сектор, „повторно използване“ означава използването от страна на физически или юридически лица на документи, притежание на администрациите и публични предприятия, за цели, различни от първоначалната цел в рамките на обществената функция, за която документите са били създадени.

Повторното използване на данните се осигурява чрез инструменти като портала за отворени данни и технологични среди за обмен и извличане на данни от първичните регистри на администрациите.

3.5 Основен принцип №5: технологична неутралност и преносимост на данните

Когато се внедряват публични услуги, фокусът на публичния сектор трябва да попада върху функционалностите, които трябва да бъдат доставени, а не върху конкретните доставчици и производители. Технологичните решения трябва да се вземат на възможно най-късен етап, за да се избегне налагането на специфични технологии или продукти и разработените услуги да бъдат в състояние да се адаптират към бързо променящата се технологична среда. ИТ решенията трябва да се правят по прозрачен начин, рационално, с оглед спестяване на публичен ресурс и отчитане на съществуващата технологична среда. Публичните администрации трябва направят достъпа до обществени услуги независим от определена технология или продукт.

Данните, събирани и поддържани по повод предоставяне на публични услуги в България трябва да могат да се прехвърлят лесно между различни системи, за да се избегне определена зависимост и да се осигури свободното движение на данни. Това изискване е свързано с преносимостта на данните — способността за лесно движение и повторно използване на данните между различните приложения и системи, използвани в публичната администрация.

3.6 Основен принцип №6 – централна роля на ползвателите

При предлагането на административни услуги е необходимо да се идентифицират и оценяват нуждите и очакванията на крайните потребители – граждани и организации. Ориентация на процесите около потребителите може да бъде постигната по следните начини:

- Разширяване на каналите за предоставяне на административни услуги с възможност за съчетаване на различни канали за заявяване и предоставяне на резултата от услугата. Например, услугата се заявява по електронен път, но резултатът се получава на гише.
- Създаване на центрове за административно обслужване на граждани и организации.
- Осигуряване на единно звено за контакт в администрациите.
- Прилагане на комплексно административно обслужване.
- Спазване на принципа за еднократно събиране на данни – администрациите и доставчиците на обществени услуги не изискват от гражданите и организациите представянето или доказването на вече събрани или създадени данни, а са длъжни да ги съберат служебно от първичния администратор на данните.
- Идентифициране и проучване на нуждите на потребителите чрез анкети, фокус групи, по време на проектирането, разработката и внедряването на ИТ решения.
- Събиране на регулярна обратна връзка от потребителите, която се взема предвид при препроектирането и усъвършенстването на бизнес процесите.
- Събиране на минималния набор от данни, необходим за предоставянето на услугата.

3.7 Основен принцип №7 – приобщаване и достъпност

Приобщаване означава създаването на условия, така че гражданите и организациите в пълна степен да се възползват от възможностите за достъп до административните услуги като се преодоляват социални и икономически трудности и изолация.

Достъпност означава хора с увреждания, лица в напреднала възраст и други групи в неравностойно положение да заявяват административни услуги със същото ниво на обслужване, както и всички други граждани. "Достъпност" е качество на информационната система, осигуряващо възможността на всички граждани, независимо от възрастта и физическите им възможности, да наблюдават, разбират, управляват и контактуват посредством потребителски интерфейс.

Административните органи, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги, следва да осигуряват достъпност на съдържанието на своите интернет страници и мобилни приложения в съответствие с приложимите хармонизирани стандарти, части от тях или технически спецификации.

Прилагането на хармонизирания стандарт за цифрова достъпност на ИТ продукти и услуги EN 301 549 v2.1.2 (2018-08), разработен във връзка с Директива (ЕС) 2016/2102, гарантира минималното ниво на достъпност.

Приобщаването и достъпността могат да се подобрят чрез:

- Осигуряване на различни канали за заявяване и предоставяне резултатите от административните услуги, включително заявяване на гише, на хартия.
- Осигуряване на възможност на трети лица да подпомагат или заявяват услуги от името на граждани, които са във временна или трайна невъзможност да се възползват от съответните услуги. Например, служител в център за административно обслужване подпомага гражданите при попълването на заявления за услуги.

3.8 Основен принцип №8 – сигурност и неприкосновеност на личния живот

Гражданите и организациите взаимодействат с администрациите и доставчиците на обществени услуги в сигурна и надеждна среда и при спазването на националното и европейското законодателство в областта защита на личните данни:

- Закон за защита на личните данни,
- Регламент (ЕС) 2016/679 (Общ регламент относно защитата на данните)
- Регламент (ЕС) № 910/2014 за електронната идентификация и удостоверителните услуги.

Администрациите създават условия за защита на личните данни в съответствие с нормативната уредба:

- Разработване и поддържане на писмени вътрешни правила и процедури за защита на личните данни;
- Наличие на формално определено длъжностно лице по защита на данните/отговорен служител по защита на данните;
- Прилагане на адекватни мерки за защита на данните, които се обработват чрез информационни системи в съответствие с международно признати стандарти като ISO 27001;
- Спазване на принципа „защита на етапа на проектиране и по подразбиране“ при разработване, внедряване и/или изменение на бизнес процеси и информационни системи.

Защита „на етапа на проектиране“ означава, че администрациите вземат предвид правото за защита на личните данни още на етапа на проектиране, създаване на нови бизнес процеси или услуги, разработка на софтуерни приложения или при избора на готови решения. Защитата „по подразбиране“ изисква от администрациите да обработват единствено и само лични данни, които са необходими за постигането на определени цели.

Съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2016/679, принципите на защита на данните на етапа на проектирането и по подразбиране следва да се вземат предвид и при подготовката и изпълнението на процедури за възлагане на обществени поръчки.

Администрациите гарантират неприкосновеността на личния живот на гражданите и поверителността, достоверността, целостта и неопровержимостта на информацията, предоставяна от гражданите и организациите.

3.9 Основен принцип №9 – многоезичие

При проектирането и предлагането на административни услуги трябва да бъдат отчетени нуждите от предоставяне на информация и данни на различни езици. Спазването на принципа за многоезичие може да включва следното:

- Администрациите и доставчиците на обществени услуги анализират специфичните нужди и очакванията на гражданите и организациите, които са заявители на съответните услуги. На тази база се разработват и поддържат на поне два официални езика на ЕС публични уеб приложения, бланки на заявления и издавани документи, указания и информационни материали за потребителите;
- Потребителските интерфейси и публичните уеб приложения трябва да се поддържат минимум на български и английски език. Това включва: елементи на потребителския интерфейс, справките, генерираните от системата електронни документи, съобщения, нотификации, имейл съобщения, номенклатурите и таксономиите и др.
- За целите на обмена на данни във връзка с предоставянето на европейски обществени услуги администрациите извършват съответния анализ и при необходимост поддържат определени набори от първични данни на български и английски език.

3.10 Основен принцип №10 – административно опростяване

Администрациите и доставчиците на обществени услуги въвеждат практики за непрекъснато усъвършенстване на бизнес процесите. Административното опростяване може да се отнася до:

- Въвеждане на нови канали за заявяване и предоставяне на резултатите от административните услуги, например мобилни приложения за гражданите
- Дигитализация на бизнес процеси и регистровото производство „отначало-докрай“, т.е. дигитализация на процеса по заявяване, вътрешно-административното производство и предоставянето на резултата на заявителя;
- Осъществяване на служебно събиране на данни;
- Елиминиране на стъпки в процесите, намаляване на точките на контакт със заявителите с цел улесняване на взаимодействието;
- Намаляване на таксите и цените на административните услуги поради намаляване на разходите по предоставянето им по електронен път.

Административното опростяване е непосредствен резултат от непрекъснатото усъвършенстване и предполага следните стъпки:

1. Описание, моделиране на бизнес процесите, отговорностите, ИТ системите, обмена на документи и данни в текущо състояние.
2. Анализ на процесите, отговорностите, ИТ системите, документите и данните
3. Дефиниране на предложения за промяна и опростяване.
4. Препроектиране на бизнес процесите в целево състояние, реализиране на промени в организационни структури, ИТ системи, документи и данни.
5. Внедряване на промените, целеви бизнес процеси.

Цифровизацията на обществените услуги следва да се извършва в съответствие със следните концепции:

- **цифрови по подразбиране** - да се осигури най-малко един цифров канал за достъп и използване на дадена европейска обществена услуга;
- **предимство на цифровите технологии** – да се даде приоритет на използването на обществени услуги чрез цифрови канали като същевременно са налични и физически канали за предоставянето на услугите.

3.11 Основен принцип №11 – съхраняване на информацията

Администрациите въвеждат практики и технологични решения, чрез които да осигурят дългосрочно съхранение на данните в съответствие с нормативната уредба. Съгласно Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност, в процедурите по резервиране и архивиране на информация е необходимо да се определи най-малко следното:

1. информацията (бази данни, конфигурационни файлове, имиджи на системи и др.), която ще се резервира и/или архивира;
2. технологията, която ще се използва за архивиране и резервиране;
3. типът на резервиране (частично, пълно и др.);
4. периодът на извършване на архивирането и резервирането;
5. броят на копията, които ще се правят;
6. времето за съхраняване на всяко копие съгласно изискванията на нормативните актове и оценката на риска;
7. мястото на съхраняване на всяко копие;
8. начинът на защита от неправомерен достъп (физическа и логическа);
9. случаите на използване;
10. лицето, което дава разрешение за използването.

При резервирането и архивирането на информацията се спазват следните изисквания:

1. да се правят регулярни копия съобразно риска от загуба на информация и динамиката на изменението и;
2. копията на информация да са етикетирани по начин, указващ еднозначно поне каква е информацията, за коя система, какъв метод е използван за създаване на копие, дата и час;

3. копията на чувствителна информация да са в криптиран вид или поне защитени с парола;
4. копията на информацията да се съхраняват на отделна машина и по възможност в друга защитена мрежа;
5. едно от копията на критична за дейността информация се съхранява off-line и по възможност в друга сграда или на отдалечено място;
6. да се прави регулярна проверка на годността на резервните копия, дали те изпълняват целите, за които са създадени, и постига ли се необходимото време за възстановяване.

При дългосрочното съхранение на електронно подписани документи, администрациите въвеждат механизми, с които да удостоверят и препотвърдят автентичността и валидността на електронните подписи и сертификати, в съответствие с изискванията на националното законодателство и Регламент (ЕС) №910/2014.

При изграждане или надграждане на регистри информационни системи трябва да се осигури възможност информацията в регистрите да може да бъде удостоверена към задна дата. Това ще даде възможност при изпълняване на административни процедури, при които е необходима проверка на вписани в регистрите факти и обстоятелства, към да бъде съхранявана само референция за направената проверка, а самите факти и обстоятелства ще могат да бъдат проверени със задна дата в регистрите. По този начин една и съща информация, налична в регистрите, няма се налага да бъде съхранявана и архивирана от всички, които са я използвали в своите процедури.

3.12 Основен принцип №12 – оценка на ефективността и ефикасността

Ефективност (effectiveness) е степента на постигане на планираните цели и резултати. Ефективността може да се измери с отклоненията на постигнатите резултати от планираното и изискванията на клиентите.

Ефикасност (efficiency) е постигането на максимални резултати от използваните ресурси при осъществяване на дейностите по предоставяне на обществени услуги. Ефикасност означава най-доброто съотношение между вложените ресурси (труд, ИТ инфраструктура, оборудване и др.) и постигнатите резултати.

Администрациите трябва да въведат правила за оценка на ефективността и ефикасността от внедряването и използването на различни решения за предоставяне на административни услуги и осигуряване на оперативна съвместимост. Оценката на ефективността и ефикасността може да се извършва по параметри като:

- Възвращаемост на инвестициите;
- Общи разходи за придобиване и експлоатация за 3-5-10 години;
- Намалена административна тежест;
- Нови канали за достъп до услугите;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

- Използваемост на услугата, решението от потребителите. Например, колко потребители активно използват дадено мобилно приложение, колко пъти са свалени от потребителите определени набори от отворени данни и т.н.
- Оценка на риска;
- Прозрачност;
- Опростяване;
- Повишена удовлетвореност на гражданите и др.

4 СЛОЕВЕ НА ОПЕРАТИВНАТА СЪВМЕСТИМОСТ

Моделът на оперативна съвместимост включва следните слоеве:

- **правен, организационен, семантичен и технически слой;**
- **общ компонент за четирите слоя „управление на интегрирани обществени услуги“;**
- **фонов слой „управление на оперативната съвместимост“.**

Фиг. 2 Модел на оперативна съвместимост

4.1 Управление на оперативната съвместимост

Управлението на оперативната съвместимост в Република България се реализира от комплекс от мерки на нормативно, организационно и техническо ниво, с които се гарантира пълно покритие на всички аспекти от взаимодействието между заинтересованите страни в целия жизнен цикъл на публичните услуги.

Като основен инструмент, с който да бъде описан целият комплекс от мерки за управление на оперативната съвместимост в тяхната взаимосвързаност се поддържа Референтна архитектура за оперативна съвместимост. Референтната архитектура се

поддържа от централен административен орган във взаимодействие с всички заинтересовани страни.

4.2 Управление на интегрирани обществени услуги

Управлението на интегрирани обществени услуги включва като минимум:

- определянето на **организационните структури, ролите и отговорностите**, както и на **процеса на вземане на решения** за участващите заинтересовани страни;
- налагането на **изисквания** за:
 - аспектите на оперативната съвместимост, включително качеството, възможността за разширяване на мащаба и наличността на градивни елементи, пригодни за повторно използване, в това число информационни източници (базови регистри, портали за свободно достъпни данни и т.н.) и други взаимосвързани услуги;
 - външна информация/услуги, изразени в ясни споразумения за ниво на обслужване (включително относно оперативната съвместимост);
- **план за управление на промени**, който определя необходимите процедури и процеси за разглеждане и контрол на промените;
- **план за непрекъснатост на услугата/възстановяване след бедствие**, за да се гарантира, че цифровите обществени услуги ще функционират при настъпването на определени неблагоприятни събития.

4.2.1 Споразумения за оперативна съвместимост

Споразуменията за оперативна съвместимост са формализирани описания на решенията за оперативна съвместимост, начините и параметрите на тяхната употреба и ангажиментите на заинтересованите страни. Изискването за формализиране на взаимоотношенията между заинтересованите страни при използване на решения за оперативна съвместимост е нормативно закрепено. Всяко решение за оперативна съвместимост, с което се реализира взаимодействие при предоставяне на публични услуги следва да бъде придружено от набор от приложими споразумения за оперативна съвместимост, с които еднозначно и изчерпателно да бъдат комуникирани всички изисквания, ангажименти и ограничения за използването на съответното решение.

Примери за споразумения за оперативна съвместимост са:

- Общи условия за използване на споделена услуга/данни/ИКТ решение;
- Споразумение за ниво на обслужване, описващо параметрите на взаимодействието: наличност, производителност, ангажименти на взаимодействащите си страни и др.;
- Спецификация на интерфейс за интеграция: протоколи, формат на обменните данни, посока на обмен, честота и др.;

- Номенклатури, класификатори, речници за осигуряване на семантична оперативна съвместимост.

На национално ниво за централните компоненти на електронното управление в Република България, с които се реализира Единният модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни услуги се поддържат общи условия за достъп и спецификации за интеграция, които са типични споразумения за оперативна съвместимост.

С цел осигуряване на семантична оперативна съвместимост се поддържат Регистри за оперативна съвместимост с дефиниции на първичните данни и информационните обекти, които ги съдържат.

За трансгранично взаимодействие в различни сектори се прилагат споразумения за оперативна съвместимост, дефинирани на наднационално ниво, напр. при обмен на данни за социалното осигуряване, обмен на данни в сектора на рибарството и аквакултурите, обмен на данни за корабоплаването и превоз на опасни товари, обмен на данни за съдебен статус и др.

4.3 Правна оперативна съвместимост

Целта на правната оперативна съвместимост е да се гарантира, че не са налице пречки пред прилагането на оперативната съвместимост в законодателството и стратегическите документи. За да се осигури такова съответствие, администрациите и доставчиците на обществени услуги извършват т.нар. „проверка за оперативна съвместимост“ (interoperability check) чрез преглед на нормативната уредба. Например,

- Законови изисквания за предоставяне на данни от граждани и организации при предоставянето на административни услуги или изпълнението на административни процедури, които могат да бъдат събрани по служебен път.
- Ограничения, пречки за служебно събиране на данни в специалната нормативна уредба за администрациите и доставчиците на обществени услуги;
- Ограничения в начините, каналите, за предоставяне на административни услуги;
- Ограничения при използването на цифрови технологии за взаимодействие с администрацията;
- Противоречиви или разминаващи се изисквания за изпълнението на едни и същи или сходни работни процеси;
- Неадекватни изисквания или средства за съхранение, архивиране на данни.

Необходимо е извършва оценка на предложенията за изменения в нормативната уредба за съответствие с политиките по оперативна съвместимост с помощта предварително разработен инструментариум като диаграми на процеси, контролни листове, въпросници и др. В този смисъл „цифрова проверка“ включва следното:

- за да се гарантира, че са уместни както за физическия, така и за цифровия свят;
- за да се открият всички пречки пред цифровия обмен и цифровото взаимодействие с администрациите и доставчиците на обществени услуги; и

- за да се определи и оцени тяхното въздействие във връзка с ИКТ върху заинтересованите страни.

4.4 Организационна оперативна съвместимост

Организационна оперативна съвместимост означава документиране и интегриране или съгласуване на работните процеси и свързания с тях обмен на информация.

Администрациите и доставчиците на обществени услуги следва да прилагат процесно-ориентирания подход за управление. При идентифицирането, моделирането или препроектирането на работните процеси е необходимо да се спазват изискванията на *Методологията за усъвършенстване на работните процеси по предоставяне на административни услуги* и *Наръчника* към нея, които са приети с решение на Министерския съвет. По този начин ще се осигури унифицирано представяне на работните процеси в публичната администрация, което способства за осигуряването на оперативна съвместимост.

В съответствие с *Методологията* и *Наръчника* администрациите приемат и прилагат вътрешни правила и процедури за моделиране и усъвършенстване на бизнес процесите си в контекста на административното обслужване и оперативната съвместимост.

В допълнение към описанието на работните процеси, администрациите определят отговорностите, взаимодействията с други администрации и при необходимост изготвят споразумения за ниво на обслужване в контекста на ИТ услуги и обмена на данни.

4.5 Семантична оперативна съвместимост

„Семантична оперативна съвместимост“ е елемент на оперативната съвместимост, означаващ **способността за еднаква интерпретация на едни и същи данни от различни информационни системи**. В ЗЕУ е уредено, че семантичната оперативна съвместимост на обмена на електронни документи между административните органи се осигурява чрез:

- уеднаквяване на наименованията на данните, подлежащи на съхранение в бази данни или в регистри;
- формализиране на данните и на административните услуги за осигуряване на технологична възможност за автоматизиран обмен между административните органи и обработката на данни.

Семантичната оперативна съвместимост обхваща следните аспекти:

- **Семантичният** аспект се отнася до значението на отделните данни и взаимоотношението между тях. Той включва разработването на речници и схеми за описване на обмена на данни и гарантира, че отделните данни се разбират по еднакъв начин от всички страни.
- **Синтактичният** аспект се отнася до описването на точния формат на подлежащата на обмен информация по отношение на граматика и формат.

Постигането на семантична оперативна съвместимост на национално ниво предполага следното:

- поддържане на общи речници, таксономии,
- структури от метаданни;
- стандарти и спецификации, които спомагат за техническата оперативна съвместимост;
- регистри с формализирани дефиниции на първичните данни и информационните обекти, които ги съдържат.

4.6 Техническа оперативна съвместимост

Техническата оперативна съвместимост включва хардуерни компоненти, базов софтуер, софтуерните приложения и комуникационна инфраструктура, стандарти и протоколи за обмен, чрез които се предоставят административните услуги и се осигурява свързаност между ИТ системите. Техническата оперативна съвместимост се отнася до:

- Спецификации на интерфейси за обмен на данни между ИТ системи;
- Услуги за взаимно свързване между ИТ системите;
- Слоеви за презентиране и обмен на данни;
- Протоколи за сигурна комуникация между системите.

Следните практики обикновено създават затруднения и пречки пред оперативната съвместимост:

- Избор и внедряване на ИТ системи, без да се анализират предварително цялостните бизнес процеси и текущото им ниво на автоматизация;
- Внедряване на фрагментарни ИТ системи „на парче“, които автоматизират частично и непълно дадени бизнес процеси;
- Създаване на „острови“ от ИТ системи, които в своята съвкупност не обслужват адекватно бизнес процесите и възпрепятстват оперативната съвместимост;
- Автоматизиране на процесите без предприемане на инициативи за нормативното им обезпечаване, с което драстично се понижава ефективността на внедряваните решения;
- Използване на затворени решения, без възможности за интеграция и взаимодействие;
- Използване на данни с ниско качество, наследени от предходно използвани решения или налични на хартия, компрометиране на контролите за цялост и непротиворечивост на данните и оттам и на цялостната автоматизация и взаимодействие;
- Използване на неунифицирани номенклатури, класификатори, речници и таксономии;
- Липса на данни на език, различен от български и отказ от поддържането на такива.

5 КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНТЕГРИРАНИ ОБЩЕСТВЕНИ УСЛУГИ

Съгласно ЕРОС, концептуалният модел е модулен и включва слабо обвързани помежду си компоненти на услуги, които са взаимосвързани чрез споделена инфраструктура.

В Република България Концептуалният модел за предоставяне на интегрирани обществени услуги се реализира чрез Единния модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни услуги.

„Единен модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги“ представя модел на основния работен процес при заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги (ЕАУ) и реализацията му чрез ресурсите на електронното управление. Основната цел на създаването и реализирането на Единния модел е да се предостави възможност на гражданите и бизнеса за централизирано заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги и информация, свързана с тях.

Компонентите на Единния модел са:

- Единен портал за достъп до електронни административни услуги;
- Система за сигурно електронно връчване;
- Система за електронна автентикация;
- Среда за електронни плащания;
- Среда за обмен на справочна и удостоверителна информация с регистрите на администрацията (RegiX).

Администрациите проектират и предоставят на публични услуги в съответствие с Единния модел. Достъпът до компонентите на Единния модел се предоставя съгласно утвърдени общи условия и процедури на Министерството на електронното управление.

Основен принцип, заложен в Единния модел е повторното използване на ресурси на електронното управление: данни, услуги, базови регистри, компоненти, спецификации. За класифициране и лесно откриване на достъпните за повторно използване ресурси се поддържат каталози, както следва:

- Регистри за оперативна съвместимост – съдържат каталози с метаданни, описващи данните, събирани, обработвани и съхранявани при предоставяне на публичните услуги, връзките между данните на семантично ниво, както и начините им за употреба в различни информационни обекти;
- Каталози на услугите – съдържат информация за услугите, начин на заявяване и предоставяне на резултата, условия за предоставяне и др.;
- Каталози на базовите регистри и достъпните операциите за взаимодействие с тях;

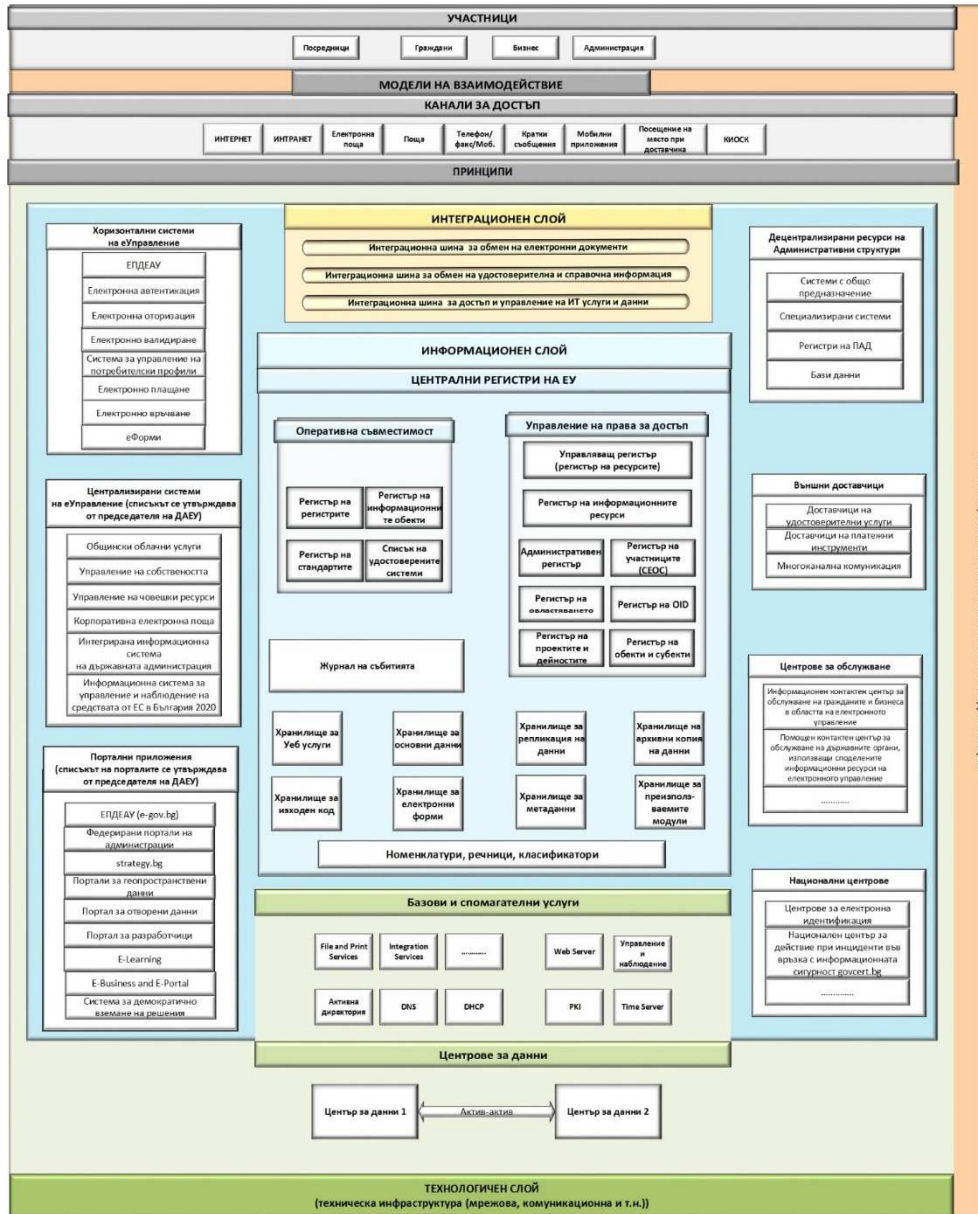
- Каталози на централните компоненти на електронното управление, техните услуги за многократно използване и спецификациите на интерфейсите за интеграция с тях;
- Регистър на стандартите – съдържа каталог стандарти и спецификации, приложими при реализиране на решения за електронно управление, включително и такива, заложиени в компонентите на Единния модел.

На правно ниво Единният модел и компонентите му са уредени в Закона за електронно управление и актовете по прилагането му.

На организационно ниво моделът е обезпечен от Министерството на електронното управление със следните отговорности:

- Поддържа Регистрите за оперативна съвместимост, Каталозите на услуги и решения за оперативна съвместимост, Регистъра на стандартите;
- Оперира и поддържа споделената инфраструктура за взаимодействие на слабо свързаните компоненти и хоризонталните компоненти на електронното управление;
- Осъществява контрол за съответствие с изискванията за оперативна съвместимост на публичните услуги и решенията, разработвани от администрациите.

На техническо ниво моделът се осигурява чрез Държавния хибриден частен облак (ДХЧО) и услугите на хоризонталните компоненти на електронното управление.

Фиг. 3 Модел на електронното управление

Описанието на Единния модел е публикувано на адрес <https://unifiedmodel.egov.bg>.

6 ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ПРИНЦИПИ, ИЗИСКВАНИЯ И ИЗМЕРИТЕЛИ

В този раздел се съдържат принципите, изискванията и индикаторите, с които се измерва съответствието на оперативната съвместимост в отделните държави на Европейската рамка за оперативна съвместимост по механизма на NIFO (National Interoperability Framework Observatory). Принципите, слоевете и концептуалният модел от европейската рамка са покрити от изисквания, а те от своя страна – от измерители на съответствието (индикатори). Доколкото Националната рамка за оперативна съвместимост на Република България се базира на принципите, слоевете и концептуалния модел от Европейската рамка, то измерителите са напълно приложими и към нея.

Принцип	Изискване	Индикатор
Основен принцип № 1: Субсидиарност и пропорционалност	Националната рамка за оперативна съвместимост трябва да бъде актуализирана и поддържана в съответствие с ЕРОС. Например, при промени в ЕРОС, трябва да се синхронизира и БНРОС. Както и обратното – при промени в БНРОС, които отразяват нуждите на местната среда, тези промени трябва да не противоречат на ЕРОС.	КРІ 01 Степен в която националните рамки и стратегии отразяват ЕРОС
		Основен принцип № 2: Отвореност

		първичните администратори на данни при публикуването на отворени данни
		КРІ 05 Брой публикувани набори от данни публикувани като отворени данни
		КРІ 72 Напредък на реализацията на директивата INSPIRE
	Изискване 03 При изготвянето на технически спецификации следва да се осигури равнопоставеност на софтуера с отворен код и демонстрират активно и справедливо разглеждане на употребата на такъв софтуер, като се вземат предвид общите разходи за придобиване на решението.	КРІ 06 Активно разглеждане на използването на софтуер с отворен код при разработване на нови ИТ решения, с оглед на ефекта върху цената за придобиването им.
	Изискване 04 Необходимо е да се насърчава използването на отворените спецификации, обръщайки нужното внимание на съответствието с функционалните нужди и с изискванията за зрялост, за подкрепа от пазара и за нововъведения	КРІ 07 Насърчаване на използването на отворени спецификации от публичните администрации

<p>Основен принцип № 3: Прозрачност</p>	<p>Изискване 05 Администрациите осигуряват прозрачност и предоставят външни интерфейси за европейски обществени услуги.</p>	<p>КРІ 08 Степен в която в държавите членки се покриват изискванията на Single Digital Gateway за наличност и достъпност на административни процедури</p>
<p>Основен принцип № 4: Възможност за повторно използване</p>	<p>Изискване 06 Администрациите следва да използват повторно вече съществуващи решения, да ги споделят и да си сътрудничат при разработването на съвместни решения за осъществяването на европейските обществени услуги.</p>	<p>КРІ 09 Степен в която държавите членки прилагат препоръчаните мерки за централни администрации от European Sharing and Reuse Framework във връзка с преглед и преизползване на съществуващи ИТ решения на място на разработване на нови такива.</p> <p>КРІ 10 Наличие на платформи за сътрудничество в държавите членки, чрез които да се опосредства повторната употреба, споделянето и разработката на ИТ решения (напр. софтуер с отворен код, семантични речници).</p>

	<p>Изискване 07</p> <p>При осъществяването на европейски обществени услуги администрациите използват повторно и споделят информация и данни, освен ако не важат определени ограничения за поверителност или за неприкосновеност на личния живот.</p>	<p>KPI 11</p> <p>Наличие на портал за отворени данни (степен, в която данните могат да бъдат лесно открити на централен източник с цел повторно използване)</p>
		<p>KPI 12</p> <p>Наличие на политики, подкрепящи повторната употреба на информация, налична в публичните администрации от страна на частния сектор</p>
		<p>KPI 13</p> <p>Повторна употреба на отворени данни при взимането на решения</p>
		<p>KPI 14</p> <p>Провеждане на ежегодни събития на национално, регионално или местно ниво (напр. хакатони или други събития, свързани с отворените данни), организирани от публичния, частния сектори или от трета страна, с които да бъде насърчавана повторната употреба на отворени данни и данни, налични в публичния сектор.</p>
		<p>KPI 15</p> <p>Наличие на дейности за наблюдение и измерване на повторната употреба на собствените отворени данни в държавите членки.</p>

		<p>КРІ 16</p> <p>Наличие на специфични дейности в подкрепа на повторната употреба на отворени данни.</p>
		<p>КРІ 17</p> <p>Наличие на специфични комуникационни дейности за промотиране на националния портал и отворените данни като цяло.</p>
		<p>КРІ 18</p> <p>Наличие на референции за повторна употреба на отворени данни на националния портал за отворени данни</p>
<p>Основен принцип № 5: Технологична неутралност и преносимост на данните</p>	<p>Изискване 08</p> <p>Не следва да се налагат на гражданите, предприятията и други администрации специфични технологични решения или такива, които са непропорционални на действителните им нужди.</p>	<p>КРІ 19</p> <p>Степен, в която се дава свобода на гражданите и бизнеса да използват технологии и ИТ продукти, които са най-подходящи за техните нужди, когато достъпват публични услуги</p>

	<p>Изискване 09</p> <p>Необходимо е да се осигури преносимост на данните, т.е. лесното им прехвърляне между системи и приложенията, подкрепящи прилагането и развитието на европейските обществени услуги без необосновани ограничения, ако това е възможно от правна гледна точка.</p>	<p>КРІ 20</p> <p>Степен, в която данните са лесно преносими между системите и приложенията</p>
<p>Основен принцип № 6: Централна роля на ползвателите</p>	<p>Изискване 10</p> <p>Необходимо е да се осигурят множество канали за предоставяне на европейските обществени услуги, за да се гарантира, че ползвателите могат да изберат най-подходящия канал за нуждите си.</p>	<p>КРІ 21</p> <p>Използване на Internet при взаимодействие с публичните институции</p>
		<p>КРІ 22</p> <p>Предоставяне на електронни публични услуги в състава на електронното управление.</p>

		КРІ 23 Съвместимост с мобилни платформи
	Изискване 11 Администрациите осигуряват единно звено за контакт, за да се избегне вътрешната административна сложност и да се улесни достъпа на ползвателите до европейски обществени услуги.	КРІ 24 Наличие на единни точки за контакт в сферата на информацията, релевантна за гражданите и бизнеса

	<p>Изискване 12</p> <p>Необходимо е да се въведат механизми за включване на ползвателите в анализа, проектирането, оценката и по-нататъшно развитие на европейски обществени услуги.</p>	<p>КРІ 25</p> <p>Наличие на ориентиран към потребителя подход за проектиране и предоставяне на услуги от публичните администрации</p>
	<p>Изискване 13</p> <p>При предоставянето на европейски обществени услуги от гражданите и организациите трябва да се събира еднократна и само съотносима информация като прилагат изискванията за комплексно административно обслужване.</p>	<p>КРІ 26</p> <p>Степен, в която петте базови регистри (Население, Превозни средства, Данъци, Земя, Бизнес) са достъпни при електронни публични услуги</p> <p>КРІ 27</p> <p>Използване на автентични източници на данни</p>
<p>Основен принцип № 7: Приобщаване и достъпност</p>	<p>Изискване 14</p> <p>Необходимо е да се гарантира, че европейските обществени услуги са достъпни за всички граждани, включително за лица с увреждания, за лица в напреднала възраст и за други групи в неравностойно положение. За</p>	<p>КРІ 28</p> <p>Съответствие с европейските стандарти за достъпност от Директивата за достъпност на уеб сайтове и мобилни приложения на организациите от общественения сектор.</p>

	цифровите обществени услуги публичните администрации следва да спазват широко познати на европейско или международно равнище спецификации за електронна достъпност.	
Основен принцип № 8: Сигурност и неприкосновеност на личния живот	Изискване 15 При предоставянето на административни услуги, следва да се осигури сигурност и неприкосновеност на личния живот и да се внедряват процеси за обществени услуги, които гарантират защитен и надежден обмен на данни между публичните администрации и при взаимодействие с гражданите и предприятията.	KPI 29 Степен на осигуреност и поверителност при публичните институции
Основен принцип № 9: Многоезичие	Изискване 16 Необходимо да се използват информационни системи и технически архитектури, които позволяват многоезичие при въвеждането на дадена европейска обществена услуга. Степента на многоезична поддръжка следва да се определя въз основа на нуждите на очакваните ползватели – граждани и организации.	KPI 30 Степен, до която потребителите на всяка от 21-те процедури от 7-те „епизоди от живота“ от инициативата Single Digital Gateway имат достъп до инструкции за изпълнението им на официален за ЕС език, разбираем за максимално възможен широк кръг от трансгранични потребители.
		KPI 31 Трансгранична мобилност за епизод от живота „Започване, извършване и приключване на стопанска дейност“
		KPI 32

		Трансгранична мобилност за епизод от живота „Преместване“
		КРІ 33 Общ брой на езикови ресурси в отделните държави членки
Основен принцип № 10: Административно опростяване	Изискване 17 Необходимо е да се опростяват работните процеси и използват цифрови канали, когато е целесъобразно, за предоставянето на европейски обществени услуги с цел незабавен отговор с високо качество на заявките на ползвателите и намаляване на административната тежест за публичните администрации, предприятията и гражданите.	КРІ 34 Онлайн наличност – ориентация към потребителя
		КРІ 35 Ориентация към потребителите за епизоди от живота и бизнес събития.
		КРІ 36 Онлайн наличност – трансгранична мобилност за граждани
		КРІ 37 Онлайн наличност – трансгранична мобилност за бизнес
Основен принцип № 11: Съхраняване на информацията	Изискване 18 Необходимо е да се разработват и прилагат политики за дългосрочно съхранение на информация, свързана с европейските обществени услуги и особено на информация, която се обменя трансгранично.	КРІ 38 Наличие на политика за дългосрочно съхранение на информацията, поддържана и управлявана от публичните администрации

<p>Основен принцип № 12: Оценка на ефективността и ефикасността</p>	<p>Изискване 19</p> <p>Необходимо е да се извършва оценка на ефикасността и ефективността на различни решения и технологични възможности за оперативна съвместимост, като се вземат предвид нуждите на потребителите, пропорционалността и баланса между разходите и ползите.</p>	<p>КРІ 39</p> <p>Степен, в която публичните администрации оценяват ефикасността и ефективността на решенията за оперативна съвместимост</p>
<p>Управление на оперативната съвместимост</p>	<p>Изискване 20</p> <p>Трябва да бъде осигурено цялостно управление на дейностите по оперативна съвместимост между административните нива и сектори.</p>	<p>КРІ 40</p> <p>Наличие на дейности за цялостно/всеобхватно управление на оперативната съвместимост на всички административни нива (национално, регионално и местно) и сектори</p>
	<p>Изискване 21</p> <p>Трябва да бъдат проектирани и внедрени процеси за избор на подходящи стандарти и спецификации, оценяването им, наблюдение на изпълнението им, проверка на съответствието и оперативната им съвместимост.</p>	<p>КРІ 41</p> <p>Наличие на дефинирани процеси по избор и приемане на стандарти и спецификации</p>

	<p>Изискване 22</p> <p>Администрациите прилагат структуриран, прозрачен, обективен и общ подход за оценка и подбор на стандарти и спецификации. Администрациите вземат предвид съответните препоръки на ЕС и се стремят да съгласуват подхода в трансграничен план.</p>	<p>KPI 42</p> <p>Степен в която администрациите управляват ИКТ стандарти и спецификации, за да гарантират оперативна съвместимост</p>
		<p>KPI 43</p> <p>Използване на SAMMS или подобен метод за оценка на стандарти и спецификации на ниво държава членка</p>
	<p>Изискване 23</p> <p>При закупуване и разработване на ИКТ решения е необходимо да се преглеждат съответните каталози на стандарти, спецификации и насоки на национално и европейско равнище, в съответствие с вашата НРОС и приложимите РОСКО⁷.</p>	<p>KPI 44</p> <p>Използване на ИКТ каталози</p>

⁷ Рамка за оперативна съвместимост за конкретни области

	<p>Изискване 24</p> <p>Администрациите участват активно в работата по стандартизация, за да се осигури спазването на определените изисквания.</p>	<p>КРІ 45</p> <p>Примери за активно участие в дейности по стандартизация</p>
<p>Управление на интегрирани обществени услуги</p>	<p>Изискване 25</p> <p>Трябва да се осигурява съгласуваност и оперативна съвместимост с течение на времето, когато се осъществяват и предоставят интегрирани обществени услуги, чрез въвеждане на необходимата структура на управление.</p>	<p>КРІ 46</p> <p>Степен, в която е изградена структура по управлението на предоставянето на публични услуги.</p>

	<p>Изискване 26</p> <p>Необходимо е да се поддържат споразумения за оперативна съвместимост във всички слоеве, допълнени от оперативни споразумения и процедури за управление на промените.</p>	<p>КРІ 47</p> <p>Наличие на споразумения за оперативна съвместимост, чрез които публичните администрации взаимодействат</p>
<p>Правна съвместимост</p> <p>оперативна</p>	<p>Изискване 27</p> <p>Необходимо е да се извършва преглед на законодателството чрез „проверки за оперативната съвместимост“ с цел установяване на всички пречки пред оперативната съвместимост. При изготвянето на законодателни актове за въвеждане на европейски обществени услуги те трябва да бъдат в съответствие с приложимото законодателство, като се извършва „цифрова проверка“ и вземат предвид изискванията за защита на данните.</p>	<p>КРІ 48</p> <p>Степен в която ИКТ се взимат предвид при подготовката на нормативни актове</p>

Организационна оперативна съвместимост	<p>Изискване 28</p> <p>Необходимо е да се документират работни процеси посредством общоприети техники за моделиране, в съответствие с Методологията за усъвършенстване на работните процеси и се споразумяват помежду си как следва да се съгласуват тези процеси за предоставянето на европейски обществени услуги.</p>	<p>KPI 49</p> <p>Наличие на техники за моделиране и документиране на работните процеси по предоставяне на публични услуги</p>
	<p>Изискване 29</p> <p>Администрациите изясняват и формализират организационните взаимоотношения за въвеждане и осъществяване на европейски обществени услуги.</p>	<p>KPI 50</p> <p>Степен, в която взаимоотношенията между доставчиците и потребителите на публични услуги са формализирани</p>

Семантична съвместимост	оперативна	<p>Изискване 30</p> <p>Необходимо е да се възприемат данните и информацията като обществен актив, който следва да се създава, събира, управлява, споделя, защитава и съхранява по целесъобразен начин.</p>	<p>КРІ 12</p> <p>Наличие на политики, подкрепящи повторната употреба на информация, налична в публичните администрации от страна на частния сектор</p>
		<p>Изискване 31</p> <p>Необходимо е разработването и въвеждането на стратегия за управление на информацията на възможно най-високо равнище с цел избягване на разпокъсаността и дублирането. Следва да се отдаде приоритет на управлението на метаданни, основни и референтните данни.</p>	<p>КРІ 51</p> <p>Наличие на политики за управление на метаданни, първични данни (master data) и референтни данни</p> <p>КРІ 52</p> <p>Наличие на споразумения по референтните данни във вид на таксономии, речници, тезауруси,</p>

		номенклатури и преизползваеми структури/модели на данни за постигане на семантична оперативна съвместимост	
	<p>Изискване 32</p> <p>Трябва да се подкрепя създаването на специфични за даден сектор общности, а също и междусекторни общности, целящи да създадат отворени информационни спецификации и да се насърчават съответните общности да споделят резултатите си на национални и европейски платформи. На национално ниво се осигуряват механизми за комуникация с тези общности и съгласуване на предложените решения.</p>	<p>КРІ 53</p> <p>Наличие на специфични за отделни сектори и/или междусекторни общности в областите, в които оперативната съвместимост е относима</p>	
Техническа съвместимост	оперативна	<p>Изискване 33</p> <p>Необходимо е да се използват отворени спецификации, ако има такива, за да се гарантира техническата оперативна съвместимост при въвеждането на европейски публични услуги.</p>	<p>КРІ 07</p> <p>Насърчаване на използването на отворени спецификации от публичните администрации</p>

Концептуален модел	<p>Изискване 34</p> <p>Необходимо е да се използва концептуалния модел за европейските обществени услуги при проектирането на нови услуги или при преработването на съществуващи, както и да се използват повторно съществуващи компоненти на услуги и данни винаги, когато това е възможно.</p>	<p>KPI 54</p> <p>Степен, в която публичните администрации прилагат концептуалния модел от ЕРОС</p>
	<p>Изискване 35</p> <p>Доставчиците на обществени услуги вземат решения за обща схема относно взаимното свързване на слабо обвързани помежду си компоненти на услуги, изграждат и поддържат необходимата инфраструктура за въвеждането и поддържането на европейските обществени услуги.</p>	<p>KPI 55</p> <p>Наличие на обща схема свързване на слабо свързани компоненти, обезпечена с необходимата инфраструктура за предоставяне на публични услуги</p>

Вътрешни информационни източници и услуги	<p>Изискване 36</p> <p>Необходимо е да се разработи и поддържа споделена инфраструктура за повторно използваемите услуги и информационни източници, която може да бъде използвана от всички публични администрации.</p>	<p>КРІ 56</p> <p>Наличие на споделена инфраструктура от преизползваеми услуги и източници на информация, които могат да бъдат използвани от публичните администрации.</p>
Базови регистри	<p>Изискване 37</p> <p>Първичните администратори на данни предоставят достъп до своите регистри, като същевременно въведат механизми за достъп и контрол с оглед гарантиране сигурността и неприкосновеността на личния живот съгласно приложимото законодателство.</p>	<p>КРІ 26</p> <p>Степен, в която петте базови регистъра (Население, Превозни средства, Данъци, Земя, Бизнес) са достъпни при предоставяне на електронни публични услуги.</p>
	<p>Изискване 38</p> <p>Първичните администратори на данни разработват / използват интерфейси към базовите регистри и меродавните информационни източници и публикуват необходимите семантични и технически средства и документация за свързването и повторната употреба от други страни на наличната информация.</p>	<p>КРІ 57</p> <p>Степен в която администрациите предоставят първичните източници на данни на други администрации</p>
		<p>КРІ 26</p> <p>Степен, в която петте базови регистъра (Население, Превозни средства, Данъци, Земя, Бизнес) са достъпни при предоставяне на електронни публични услуги.</p> <p>КРІ 58</p> <p>Наличие на споразумения по референтните данни във вид на таксономии, речници, тезауруси,</p>

		номенклатури и преизползваеми структури/модели на данни за постигане на семантична оперативна съвместимост на базовите регистри
	<p>Изискване 39</p> <p>Първичните администратори на данни допълват всеки базов регистър с подходящи метаданни, включително описанието на включените в регистъра данни, осигуряването на обслужване и свързаните отговорности, вида на съхраняваните основни данни, условията за достъп и съответните лицензи, терминология, тълковен речник и информация за всички използвани основни данни от други базови регистри.</p>	<p>КРІ 59</p> <p>Наличие на регистър на базовите регистри</p>
		<p>КРІ 51</p> <p>Наличие на политики за управление на метаданни, първични данни (master data) и референтни данни</p>
	<p>Изискване 40</p> <p>Първичните администратори на данни създават и изпълняват планове за осигуряване на качеството на данните за базовите регистри и свързаните с тях основни данни.</p>	<p>КРІ 60</p> <p>Степен, в която ПАД на базовите регистри изготвят и изпълняват планове за осигуряване на качеството на данните в тях</p>
		<p>КРІ 61</p> <p>Наличие на планове за управлението на първичните данни (master data) и осигуряването на качеството на един или повече от петте базови регистъра (Население, Превозни средства, Данъци, Земя, Бизнес)</p>

Свободно достъпни данни	<p>Изискване 41</p> <p>Необходимо е да се въведат процедури и процеси за интегриране на предоставянето на свободен достъп до данни в общите работни процеси и практики и в разработването на нови информационни системи.</p>	<p>КРІ 62</p> <p>Степен, до която са дефинирани процедури и процеси, които да интегрират отварянето на данните в общи бизнес процеси, работни процедури, както и в разработката на нови информационни системи</p>
	<p>Изискване 42</p> <p>Следва да се публикуват свободно достъпни данни в машинночетими и свободно достъпни формати. Свободно достъпните данни трябва да са придружени от висококачествени, машинночетими метаданни в свободно достъпни формати, включително описание на съдържанието на данните, начина на тяхното събиране, нивото на качеството им и лицензионните условия, при които се предоставят. Препоръчва се използването на общи речници за изразяване на метаданни.</p>	<p>КРІ 63</p> <p>Степен на съвместимост с на всяка държава-членка е съвместима с DCAT-AP⁸</p>

⁸ Data Catalog Vocabulary Application Profile. Вж. <https://joinup.ec.europa.eu/collection/semantic-interoperability-community-semic/solution/dcat-application-profile-data-portals-europe/about>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

		<p>КРІ 64</p> <p>Наличие на национален план за подобряване на качеството на (мета)данните през следващите 12 месеца</p>
		<p>КРІ 65</p> <p>Относителен дял на данните, налични в машинно четим формат</p>

	<p>Изискване 43</p> <p>Администрациите публикуват информация за данните, които са свободно достъпни и повторно използвани. Правните режими за улесняване на достъпа и повторната употреба, като например лицензи, следва да се стандартизират във възможно най-голяма степен.</p>	<p>КРІ 03</p> <p>Наличие на указания и помощна информация на национално ниво, с които да бъдат улеснени първичните администратори на данни при публикуването на отворени данни</p>
		<p>КРІ 12</p> <p>Наличие на политики, подкрепящи повторната употреба на информация, налична в публичните администрации от страна на частния сектор</p>
		<p>КРІ 69</p> <p>Наличие на указания, помощна информация и инструменти на национално ниво, които да подпомагат публикуващите данни при избора на подходящ лиценз</p>
Каталози	<p>Изискване 44</p> <p>Необходимо е да се поддържат каталози на обществени услуги, обществени данни и решения за оперативна съвместимост и използвайте общи модели за описването им.</p>	<p>КРІ 70</p> <p>Наличие на каталози на публични услуги, публични данни и решения за оперативна съвместимост</p>
		<p>КРІ 71</p> <p>Използване на общи модели/стандарты/спецификации за поддържане на</p>

		каталози на обществени услуги, публични данни и решения за оперативна съвместимост
Външни информационни източници и услуги	<p>Изискване 45</p> <p>Когато това е полезно и възможно, трябва да се използват външни информационни източници и услуги при разработването на европейски обществени услуги.</p>	<p>КРІ 66</p> <p>Степента, в която публичните администрации използват външни информационни източници и услуги, когато разработват своите услуги</p>
Сигурност и неприкосновеност на личния живот	<p>Изискване 46</p> <p>Необходимо е да се отчитат специфичните изисквания за сигурност и неприкосновеност на личния живот и да се дефинират мерките за предоставянето на всяка обществена услуга съгласно плановете за управление на риска.</p>	<p>КРІ 67</p> <p>Прилагане на принципите за поверителност и сигурност</p>
	<p>Изискване 47</p> <p>Необходимо е да се използват удостоверителни услуги в съответствие с Регламента eIDAS като механизми, които гарантират сигурен и защитен обмен на данни при предоставяне на обществени услуги.</p>	<p>КРІ 68</p> <p>Брой доставчици на удостоверителни услуги по държави</p>